

Anonimizētā versija

Tulkojums

C-625/21-1

Lieta C-625/21

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas datums:

2021. gada 8. oktobris

Iesniedzējtiesa:

Oberster Gerichtshof (Austrija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2021. gada 22. septembris

Revīzijas sūdzības iesniedzējs (sākotnējais atbildētājs):

VB

Atbildētāja revīzijas instances tiesvedībā (sākotnējā prasītāja):

GUPFINGER Einrichtungsstudio GmbH

[..]

Oberster Gerichtshof [Augstākā tiesa] [..] lietā, kurā prasītāja ir *GUPFINGER Einrichtungsstudio GmbH*, Šērdinga [*Schärding*], [..] un atbildētājs – VB, [..] par kopā 5271,33 EUR [..], ņemot vērā atbildētāja revīzijas sūdzību par *Landesgericht Ried im Innkreis* [Rīdas Inkraisā apgabaltiesas] kā apelācijas tiesas 2021. gada 12. februāra spriedumu, GZ 18 R 1/21h-65, ar kuru tika daļēji grozīts un daļēji apstiprināts *Bezirksgericht Braunau* [Braunavas pirmās instances tiesas] 2020. gada 27. novembra spriedums, GZ 2 C 128/18t-57, [..] pieņēma

lēmumu:

A. uzdot Eiropas Savienības Tiesai (turpmāk tekstā – “Tiesa” vai “ES Tiesa”) šādus jautājumus prejudiciāla nolēmuma sniegšanai:

1) Vai Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (turpmāk tekstā – “Noteikumu direktīva”)

6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka, vērtējot līgumā paredzētas uzņēmuma tiesības no patērētāja pieprasīt zaudējumu atlīdzību, kuras tas balsta uz nepamatotu līguma laušanu no patērētāja puses, valsts dispozitīvo tiesību normu piemērošana ir izslēgta jau tad, ja uzņēmuma vispārīgajos pārdošanas noteikumos ir ietverts negodīgs noteikums, saskaņā ar kuru uzņēmums var atsaukties ne tikai uz valsts dispozitīvo tiesību normām, bet tam arī tiek piešķirtas tiesības pēc izvēles pieprasīt no patērētāja, kurš lauž līgumu, fiksētu zaudējumu atlīdzību?

Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša:

2) Vai šāda valsts dispozitīvo tiesību norma piemērošana ir izslēgta arī tad, ja uzņēmums savu zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu pret patērētāju nebalsta uz šo noteikumu?

Ja atbilde uz pirmo un otro jautājumu ir apstiprinoša:

3) Vai ar minētajām Savienības tiesību normām netiek pieļauts, ka tāda noteikuma gadījumā, kurā ir iekļauti ir vairāki regulējumi (piemēram, alternatīvas sankcijas nepamatotas līguma laušanas gadījumā), līgumattiecībās paliek spēkā noteikuma daļas, kas joprojām atbilst valsts dispozitīvajām tiesību normām un nav jāuzskata par negodīgām?

[omissis: tiesvedības apturēšana]

Pamatojums

1 I. Fakti

- Prasītājai sabiedrībai Šerdingā (Austrija) pieder mēbeļu salons, un tā piedāvā iegādāties arī iebūvējamās virtuves.
- Atbildētājs ir pensionārs, kurš 2017. gada 12. novembrī būvniecības izstādes laikā Rīdā Inkraisā (Austrija) prasītājas izstādes stendā no tās iegādājās iebūvējamu virtuvi par 10 924,70 EUR. Līguma pamatā bija prasītājas vispārīgie pārdošanas noteikumi, kuru V punkts ir formulēts šādi (izcēlums oriģinālā):

V. Līguma laušana

Pieņemšanas saistību neizpildes gadījumā (VII punkts) vai citu svarīgu iemeslu dēļ, piemēram, it īpaši klienta bankrots vai bankrota neatzīšana mantas neesamības dēļ, kā arī ja klients kavējas ar maksājumu, mums ir tiesības lauzt līgumu, ja abas puses to vēl nav pilnībā izpildījušas. Laužot līgumu klienta vainas dēļ, mēs varam izvēlēties, vai pieprasīt **fiksētu zaudējumu atlīdzību 25 % apmērā no bruto rēķina summas vai faktiski radušos zaudējumu atlīdzību.**

Ja klients kavējas ar maksājumu, mēs esam atbrīvoti no jebkādiem citiem izpildes un piegādes pienākumiem un mums ir tiesības neveikt vēl veicamu izpildījumu vai nesniegt vēl sniedzamus pakalpojumus, kā arī pieprasīt **avansa maksājumus** vai attiecīgi **garantijas** vai pēc samērīga papildu termiņa noteikšanas lauzt līgumu.

Ja klients lauž līgumu – bez tiesībām to darīt – vai arī lūdz to izbeigt, mēs varam izvēlēties, vai pieprasīt līguma izpildi vai arī piekrist līguma atcelšanai; pēdējā minētajā gadījumā klientam pēc mūsu izvēles ir **jāmaksā fiksēta zaudējumu atlīdzība 20 % apmērā no bruto rēķina summas vai faktiski radušies zaudējumi**. Tā kā par plānošanas darbiem netiek maksāts atsevišķi, pārdevējam laužot līgumu, mēs pieprasām ievērot mūsu autortiesības uz visiem atbilstošajiem plānošanas dokumentiem.

4 2017. gada 28. novembrī atbildētājs lauza pirkuma līgumu, jo viņš nevarēja iegādāties māju, kurai virtuve bija paredzēta.

5 Pirkuma līguma izpildes gadījumā prasītāja būtu guvusi peļņu kopumā 5270,60 EUR apmērā.

6 II. Līdzšinējā tiesvedība

7 Ar savu 2018. gada 14. maijā celto prasību prasītāja lūdza atbildētāju tai samaksāt pārdošanas cenu kā līgumisku zaudējumu atlīdzību, atskaitot to, ko tā bija ietaupījusi, neveicot darbu. Pirkuma līguma laušanas dēļ esot piedzenams prasījums, kura apmēru prasītāja galu galā noteica 5270,60 EUR apmērā. Tiesvedības laikā prasītāja sabiedrība savu prasību pamatoja nevis ar saviem vispārīgajiem pārdošanas noteikumiem, bet gan ar (Austrijas) civiltiesību dispozitīvajām tiesību normām.

8 Atbildētājs, sākoties tiesvedībai, vēl apgalvoja, ka viņam pamatotas līguma laušanas dēļ nav jāmaksā zaudējumu atlīdzība. Taču trešās instances tiesvedībā vairs nav strīda par to, ka atbildētājs ir nepamatoti lauzis pirkuma līgumu.

9 Atbildētājs galu galā iebilda, ka pirkuma līguma saturs esot atbildis vispārīgajiem pārdošanas noteikumiem bija. Atbilstoši V noteikumam (trešā daļa) gadījumā, ja patērētājs nepamatoti lauž līgumu, uzņēmumam esot piešķirtas tiesības izvēlēties, vai no viņa pieprasīt fiksētu zaudējumu atlīdzību 20 % apmērā no bruto rēķina summas vai arī faktiski radušos zaudējumus. Tā kā šis noteikums esot negodīgs un negatīvi ietekmējot atbildētāju kā patērētāju, prasītājai esot tiesības, labākajā gadījumā, uz 20 % no faktiskās pārdošanas cenas.

10 Pirmās instances tiesa atzina prasītājai tiesības uz 20 % no bruto pārdošanas cenas (2184,94 EUR) un noraidīja lūgumu par pārējo summu. Norādot uz *Oberster Gerichtshof* nolēmumu 3 Ob 237/16y, pirmās instances tiesa V noteikuma trešo

daļu, ņemot vērā nesamērīgo līguma atcelšanas maksu, atzina par tādu, kas patērētājam rada būtisku kaitējumu. Taču, ja šis noteikums tiktu pilnībā svītrots no pirkuma līguma, prasītājam (dispozitīvo tiesību normu dēļ) būtu jāatlīdzina 5270,60 EUR kā neizpildes dēļ radītie zaudējumi. Šajā lietā negodīgā noteikuma svītrosana esot kā “sods” patērētājam. Kā nekā no noteikuma viņš esot varējis secināt, ka līguma laušanas gadījumā kā zaudējumi ir jāatlīdzina ne vairāk kā 20 % no bruto pārdošanas cenas. Nekādā ziņā patērētājs negaidot, ka “faktiski ciestie zaudējumi”, laužot līgumu un nesāņemot nekādus pakalpojumus no pārdevēja, būs gandrīz puse no nolīgtās cenas. Tāpēc prasītājam atlīdzināmie neizpildes dēļ radītie zaudējumi nevarot pārsniegt 20 % no bruto pārdošanas cenas.

- 11 Apelācijas tiesa grozīja šo spriedumu un apmierināja prasība [...]. Vispārīgajos pārdošanas noteikumos iekļauta noteikuma, kas neattiecas uz kādu no abpusējiem galvenajiem pienākumiem sniegt pakalpojumu, spēkā neesamība nevarot būt par pamatu līguma spēkā neesamībai. Saskaņā ar Tiesas judikatūru no Noteikumu direktīvas 6. panta 1. punkta izrietot, ka valsts tiesām ir vienīgi pienākums novērst negodīga līguma noteikuma piemērošanu, lai patērētājam tas nebūtu saistošs, bet tām nav tiesību grozīt tā saturu. Proti, līgumam principā esot jāturpina pastāvēt bez jebkādiem citiem grozījumiem, izņemot negodīgu noteikumu svītrosanu, ciktāl saskaņā ar valsts tiesību normām tas ir juridiski iespējams. Noteikumu direktīvas 6. panta 1. punkts neliedzot valsts tiesai atcelt negodīgu noteikumu un, piemērojot līgumtiesību principus, aizstāt to ar dispozitīvu valsts tiesību normu. Tieši pretēji, negodīga noteikuma aizstāšana ar šādu tiesību normu, ņemot vērā Noteikumu direktīvas mērķi, esot pilnībā pamatota, jo tās sekas esot tādas, ka līgums var turpināt būt spēkā un būt pusēm saistošs, lai gan spēkā neesošais noteikums tiek atcelts. Saskaņā ar Tiesas judikatūru Noteikumu direktīvas 6. panta 1. punkta mērķis nav panākt visu to līgumu spēkā neesamību, kuros ir ietverti negodīgi noteikumi. Noteikums par līguma laušanu, kurā ir paredzēta šādi radušos faktisko zaudējumu atlīdzināšana un tāpēc tiek atspoguļoti dispozitīvie spēkā esošie likumi, neesot pretrunā paražu tiesībām. “Neizpildes radīto zaudējumu ierobežošana” ar 20 % no bruto pārdošanas cenas neatbilstot Tiesas judikatūrai, saskaņā ar kuru no Noteikumu direktīvas 6. panta 1. punkta formulējuma izriet, ka valsts tiesām ir vienīgi pienākums novērst negodīga līguma noteikuma piemērošanu, bet tām nav tiesību koriģēt tā saturu. Atsaukšanās uz dispozitīvajām tiesību normām šajā lietā neesot aizliegta. Prasītājam, pamatojoties uz nepamatoto līguma laušanu no atbildētāja puses, esot pozitīva līguminterese.
- 12 Apelācijas tiesa vēlāk parasto revīzijas sūdzību atzina par pieņemamu saistībā ar jautājumu, vai uzņēmums var panākt dispozitīvo tiesību normu piemērošanu jaunākās Tiesas judikatūras (spriedums, 2021. gada 27. janvāris, C-229/19 un C-289/19) izpratnē tādējādi, ka tas attiecībā pret patērētāju neatsaucas uz spēkā neesošo noteikumu.
- 13 Oberster Gerichtshof ir jālemj par atbildētāja iesniegto revīzijas sūdzību par apelācijas tiesas spriedumu.

- 14 Šajā ziņā, kā to ir lēmušas iepriekšējās instances (un par ko nav strīda arī starp pusēm), ir jāņem vērā līdzšinējā *Oberster Gerichtshof* judikatūra (3 Ob 237/16y; *RIS-Justiz* RS0016914 [T63]), saskaņā ar kuru vispārīga līguma laušanas maksas noteikšana 20 % apmērā nesamērīgā līguma laušanas maksas apmēra dēļ ir jāatzīst par tādu, kas rada būtisku kaitējumu *ABGB* [*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*, Vispārējā Civilkodeksa] 879. panta 3. punkta izpratnē (un tāpēc negodīgu Noteikumu direktīvas 6. panta 1. punkta izpratnē).
- 15 Par apelācijas instances spriedumu iesniegtajā revīzijas sūdzībā atbildētājs argumentē, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru negodīga noteikuma atcelšanas gadījumā nedrīkst piemērot dispozitīvu tiesību normu, kas rada negatīvas sekas patērētājam. Noteikums par spēkā neesošu esot jāatzīst *ex officio*. Dispozitīvās tiesību normas neesot piemērojamas arī tad, ja uzņēmums *expressis verbis* nebalstās uz vispārīgu tirdzniecības noteikumu.
- 16 Savā atbildes rakstā uz apelācijas sūdzību prasītāja norāda uz likumā paredzētajām tiesībām uz zaudējumu atlīdzību saskaņā ar Vispārējā Civilkodeksa (*ABGB*) 921. pantu. Noteikums, kas sniedz uzņēmumam iespēju atsaukties uz šīm likumā paredzētajām tiesībām uz zaudējumu atlīdzību, šajā apmērā nekādā ziņā neesot negodīgs. Turklāt būtu neierasti neņemt vērā dispozitīvās tiesību normas, aizbildinoties ar patērētāju tiesību aizsardzību.
- 17 Minētā tiesību norma ir formulēta šādi:

ABGB 921. pants

Līguma laušana neietekmē tiesības uz tādu zaudējumu atlīdzību, kas ir radušies, ja līgums nav izpildīts vainas dēļ. Jau saņemto atlīdzību atmaksā vai atlīdzina tā, lai neviena pusēm negūtu labumu no otras puses nodarītā kaitējuma..

- 18 Ar šo noteikumu kreditoram pēc līguma laušanas ir piešķirtas uz izpildes interesi vērstas tiesības uz zaudējumu atlīdzību pret tā līgumpartneri, kura rīcībā ir konstatējama vaina. Parādniekam ir jāatlīdzina visas neērtības, kas kreditoram ir radušās, ja līgums nav izpildīts vainas dēļ.
- 19 Ja netiek ņemta vērā negodīgā noteikuma esamība, pārsūdzētais nolēmums, ar kuru prasītājam tika atzītas tiesības uz neizpildes radīto zaudējumu atlīdzību, piemērojot šo tiesību normu (un lasot to kopā ar citām Austrijas tiesību normām par zaudējumu atlīdzību), katrā ziņā būtu jāatstāj spēkā.

20 III. Prejudiciālie jautājumi

21 Par pirmo jautājumu

- 22 ES Tiesa kompetencē aizstāt noteikumu ar dispozitīvo tiesību normām nesaskatīja neko problemātisku, ja līgums pēc negodīga noteikuma atcelšanas vairs nevar pastāvēt (C-26/13, *Kásler*, 85. punkts).

- 23 Turklāt, piemēram, spriedumā lietās C-482/13, C-484/13, C-485/13 un C-487/13, *Unicaja Banco SA* un *Caixabank SA* tika precizēts, ka tāda līguma roba, kas ir radies, atceļot negodīgu noteikumu, aizpildīšana ar atsaukšanos uz tiesību aktos patērētāju aizsardzības jomā ietvertajām dispozitīvajām tiesību normām, ir pieļaujama tad, ja negodīgā noteikuma svītrošana bez alternatīva noteikuma pieņemšanas negatīvi ietekmētu patērētāja tiesisko situāciju.
- 24 ES Tiesa savā 2021. gada 27. janvāra spriedumā C-229/19 un C-289/19 *Dexia* Noteikumu direktīvas tiesību normas galu galā interpretēja tādējādi, ka komersants, kurš kā pārdevējs ir paredzējis patērētājam valsts tiesas par negodīgu atzītu un līdz ar to spēkā neesošu noteikumu, gadījumā, ja līgums var pastāvēt bez šī noteikuma, nevar pretendēt uz kompensāciju, kas paredzēta dispozitīva rakstura valsts tiesību normā, kura būtu piemērojama, ja minētā noteikuma nebūtu (67. punkts). ES Tiesa savu juridisko viedokli pamatoja tādējādi, ka valsts tiesu pilnvaras grozīt šādā līgumā ietverta negodīga noteikuma saturu apdraudētu ar Noteikumu direktīvas 7. pantu sasniedzamā ilgstošā mērķa īstenošanu. Šīs tiesības mazinot “preventīvo iedarbību” (skat. jau Tiesas spriedumu C-26/13 *Kásler*, 79. punkts), ko attiecībā uz pārdevējiem vai piegādātājiem rada vienkārša un tieša šādu negodīgu noteikumu “nepiemērošana” patērētājam, jo šiem uzņēmumiem saglabātos vilinājums izmantot šādus noteikumus, apzinoties, ka, pat ja tie tiktu atzīti par spēkā neesošiem, līgumu vajadzības gadījumā tomēr varētu grozīt valsts tiesa, tādējādi garantējot šo pārdevēju vai piegādātāju interešu ievērošanu (*Dexia*, 64. punkts).
- 25 No minētās judikatūras arī attiecībā uz šo lietu varētu secināt, ka uz dispozitīvo tiesību normām nevar atsaukties tikai tāpēc vien, ka ir jau konstatējams negodīgs un tāpēc nepiemērojams noteikums. Taču šāds secinājums, saskaņā ar kuru patērētājs, kas ir laužis līgumu, tiek atbrīvots no tādu zaudējumu atlīdzināšanas, ko viņš ir nodarījis ar savu rīcību, kuras pamatā ir vaina, ir pilnīgi pretrunā civiltiesību, kuru mērķis ir taisnīgi izlīdzināt atšķirīgās līgumslēdzēju pušu intereses, sistēmai un vērtējumiem. Arī Tiesa atzīst, ka valsts likumdevējs ar dispozitīvajām tiesību normām vēlas līdzsvarot līgumslēdzēju pušu intereses (Tiesas spriedums C-260/18 *Dziubak*, 60. punkts). Tādēļ šajā lietā Tiesai tiek lūgts sniegt skaidrojumu.
- 26 Par otro jautājumu
- 27 Šajā gadījumā izskatāmo lietu pretēji situācijai, kas bija pamatā lēmumam lietā *Dexia* (skat. 64. punktu: “viņiem saglabātos vilinājums izmantot šādus noteikumus”), raksturo fakts, ka noteikumam nav nozīmes, vērtējot prasības pamatā esošo prasījumu, jo minētās tiesības uz zaudējumu atlīdzību var tikt balstītas vienīgi uz dispozitīvo tiesību normām. Arī prasītāja savas tiesības balstīja uz dispozitīvo tiesību normām un nevis negodīgo noteikumu. Tāpēc prasītāja tiesvedībā “neizmantoja” noteikumu pret atbildētāju nolēmuma *Dexia* 64. punkta izpratnē, lai uz tā balstītu savu prasījumu. Līdz ar to palātas ieskatā, lai gan fiksētas zaudējumu atlīdzības noteikšana 20 % apmērā ir jāuzskata par negodīgu, šajā lietā nav izslēgta valsts dispozitīvo tiesību normu piemērošana.

- 28 Tas arī nav pretrunā prasībai par noteikumu atzīšanu par spēkā neesošiem *ex officio*, tiklīdz tiesas rīcībā ir šim nolūkam nepieciešamie juridiskie un faktiskie elementi (Tiesas spriedums C-154/15 *Gutiérrez Naranjo*, 58. un 59. punkts). Senāta ieskatā šī prasība attiecas tikai uz noteikumiem, kas ir būtiski, lai novērtētu tiesvedības pamatā esošo prasījumu. Līdz ar to par spēkā neesamības atzīšanu *ex officio* būtu jābūt runai tikai tad, ja noteikumam ir tieša nozīme, vērtējot prasības pamatā esošo prasījumu [..]. Arī šajā ziņā, šķiet, ir jāsaņem Tiesas skaidrojums.
- 29 Par trešo jautājumu
- 30 Saskaņā ar Tiesas judikatūru valsts tiesa nevar papildināt līgumu, grozot tāda noteikuma saturu, kura spēkā neesamību tā konstatē līgumā, kas noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju (Tiesas spriedums C-618/10 *Banco Español*, 69. un nākamie punkti, C-125/18 *Gómez del Moral Guasch*, 59. punkts un tajā ietvertās norādes, C-229/19 un C-289/19 *Dexia*, 63. punkts). Arī *Oberster Gerichtshof* (arī tiesvedībā, kur tiek aplūkots vien gadījums) atbalsta “spēkā esamības saturošas reducēšanas aizliegumu” (RS0128735; RS0122168; RS0038205 [T20]).
- 31 Taču šajā ziņā ir jānoskaidro, vai minētais attiecas arī uz daļējiem noteikumiem. Sankcijas, kas šajā lietā ir paredzētas V klauzulas 3. punktā, ir uzņēmuma rīcībā pēc izvēles. Senāta ieskatā papildus par negodīgām atzītām tiesībām uz augstu fiksētu zaudējumu atlīdzību alternatīvi iespējama atsaukšanās uz faktiski nodarīto kaitējumu nav iespējama, it īpaši tāpēc, ka tas atbilst dispozitīvo tiesību normām. ES Tiesai ir jāsniedz skaidrojums par to, vai tas, ka šādā gadījumā netiek atzīta visa noteikuma spēkā neesamība, ir pretrunā Noteikumu direktīvai.
- 32 [..]
- 33 [*omissis*: procesuāltiesiskie apsverumi, tiesvedības apturēšana]
- [..]
2021. gada 22. septembris
- [..]